s. 9. **6)** František Dvorský, Hrotovský okres, Brno 1916. O Dukovanech je pojednáno na s. 92 - 94. Absence zmínky o prachárně, i když už nepracovala, mohla být způsobena válečnou situací.

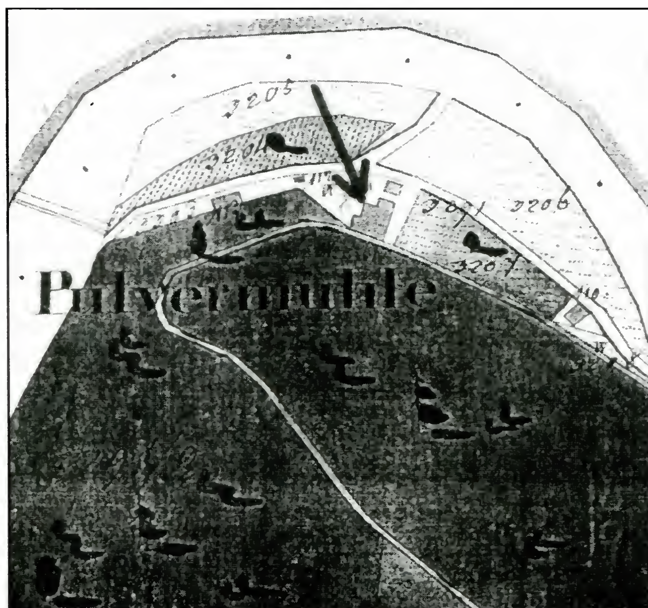
Lovecký zámeček Prachárna u Dukovan

Jan Knotek

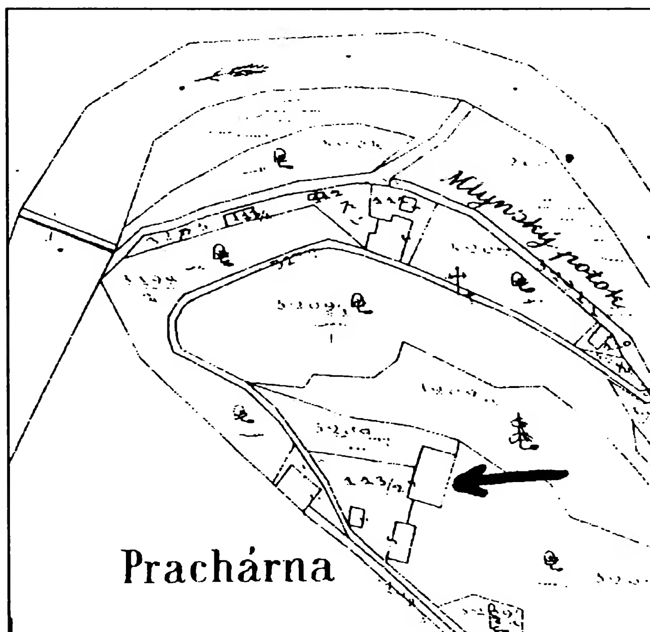
Jedním ze zvláštních typů šlechtických sídel, které kastellologie zatím dosti opomíjí, jsou dnes mnohdy již zaniklé lovecké zámečky z období 18. - 20. století, které sice nesloužily pro stálý pobyt šlechty, ale v době lovů, které patřily k životnímu stylu šlechty, hrály význačnou roli. Proto jsem se rozhodl, že o jednom takovém zámečku napíši článek, i když funkci šlechtického loveckého zámečku plnil jen po určitou dobu své existence, neboť zpočátku sloužil jako správní středisko prachárny a rovněž jako hájovna. Jedná se o objekt, o jehož existenci je sice hlavně mezi moravskými kastellology určité povědomí, ale jeho historie, vzhled i poloha jsou téměř neznámé, na rozdíl např. od zachovalého a nedaleko Práchovny (jak byl objekt lidově nazýván) stojícího zámečku na Vlčím Kopci poblíž řeky Oslavy.

Článek bude pojednávat o zaniklém objektu, který se nacházel v katastrálním území Dukovan - staveb. parc. č. 113/2 v těsném sousedství dnes již zatopeného údolí řeky JIhlavy, kde se v současné době nachází vyrovnávací nádrž Mohelno (též zvaná Dolní nádrž), která je součástí vodního díla Dalešice (okr. Třebíč). Když toto vodní dílo ještě nebylo, nalézala se v malebném přírodním prostředí na skalní plošině nad říčním údolím Jihlavy jednopatrová budova postavená v klasickém stylu, zvaná Práchovna, která svým vzhledem připomínala od svého vzniku malý zámek, i když vznikla jako správní budova místní prachárny. Vznik budovy je možno datovat do doby po roce 1825, neboť na katastrální mapě Dukovan z tohoto roku není ještě vyznačena. Vlastní prachárna, kde se vyráběl střelný prach, se nalézala až na samém dně údolí řeky Jihlavy. Byla to přízemní budova s velkými sklepy na skladování střelného prachu a surovin, které měly sloužit k jeho výrobě, jako byl například sanitr. K tomuto objektu také náležely hamry, které sloužily jako dostupný a laciný energetický zdroj na drcení střelného prachu. Tento výrobní objekt je dnes hluboko pod vodami nádrže Mohelno.

K Práchovně, která nebyla přímo zatopena vodním dílem Mohelno, ale asanována z bezpečnostních důvodů (podrobněji níže), vedla cesta od jižní strany a byla zakončena srázem asi v délce 600 m. Skalní plošina, na které Práchovna stávala, se nachází asi 1000 m severovýchodně od hradu Rabštejna, přes zalesněnou rokli. Skála na níž stojí Rabštejn, stejně jako skála Práchovny, je složena z amfibolitu. To podle vyjádření mnohých geologů spolu s vysokými nánosy z řeky Jihlavy, které tvořily též součást geologického podloží Práchovny, nezaručovalo budovám stojícím v těchto místech příliš velkou statiku po zaplnění údolí vodou nádrže Mohelno, což přispělo k rozhodnutí o jejich likvidaci.

Výřez z katastrální mapy Dukovan z r. 1825. Objekt prachárny označen šipkou, správní budova ještě nestála

Výřez z katastrální mapy Dukovan z r. 1905. Šipkou označena správní budova - zámeček Prachárna

Zámeček Prachárna (fotoarchiv J. Khora)

Zámeček Prachárna (fotoarchiv S. Knotka)

Zjišťování údajů o tomto objektu bylo velmi obtížné, neboť písemné prameny o něm, s výjimkou pozemkové knihy Dukovan[1] a katastrálních map Dukovan,[2] prakticky neexistují; též údaje literatury jsou velmi skromné. Práce Alfonse Fibicha o Dukovanech z roku 1909 se pouze v souvislosti s popisem křížů v dukovanském katastru zmiňuje o kříži pocházejícím z tehdy již zpustlé prachárny, který nechal zřídit v roce 1825 majitel prachárny Jan Žemlička.[3] Pavel Oulehla ve své práci o Dukovanech (dnes jen velmi obtížně přístupná, neboť není k dispozici ve veřejných knihovnách) se zmiňuje o neštěstích v prachárně a uvádí přehled jejích majitelů (Zelničkovi, dr. Deutsch, Halamkovi, velkostatek Dukovany - bez přesnějších letopočtů).[4] Z hlediska těchto majetkových změn, které je však nutno srovnávat a korigovat s údaji v pozemkové knize, je z hlediska „zámecké historie“ nejdůležitější údaj o koupi Práchovny dukovanským velkostatkem. Oulehla sice neuvádí datum ani kupce, ale podle pozemkové knihy k tomu došlo v roce 1917, kdy od zdejších majitelů, manželů Viléma a Anny Klorových, koupili Práchovnu majitelé dukovanského velkostatku Karel a Emilie Littmanovi. Tehdy byla bývalá správní budova prachárny upravena na hájovnu (pamětníci připomínají pobyt rodiny hajného Svobody, který měl tři syny), neboť se nacházela uprostřed lesů dukovanského velkostatku, a současně byla upravena pro pobyt majitelů v době lovů. Takže o funkci loveckého zámečku můžeme hovořit až v této době.

O neštěstích v prachárně se zmiňuje ve svých tištěných pamětech i Ferdinand Čurda.[5] Zajímavé je, že o Práchovně se vůbec nezmiňuje nejpodrobnější práce pojednávající o okolí Dukovan, publikace z řady Vlastivědy moravské.[6] Vzhledem k nedostatku písemných pramenů a literatury byly důležitým zdrojem informací zvláště o dalších osudech Práchovny i vzpomínky a záznamy pamětníků Františka Khora a Stanislava Knotka.

Součástí dukovanského velkostatku zůstala Práchovna až do roku 1936, kdy ji koupili Vilém Vodvárka-Kubínský s manželkou Klárou. Tito majitelé se po roce 1939 přihlásili k německé národnosti a přijali v roce 1941 nové příjmení Melzer. Na začátku 2. světové války v roce 1940 pronajali Práchovnu fotografovi Františku Skácelovi, který měl velký fotoateliér v Brně. Manželé Skácelovi obývali Prachárnu celoročně. Mezi časté návštěvníky Práchovny v této době patřil hajný Antonín Šoustar a farář Kolísko, kteří zde podle pamětníků hráli často karty. František Skácel si najal i správce, pana Kříže, a pomocnou sílu z Heřmanic. V roce 1945 byla Práchovna na základě Benešových dekretů manželům Melzerovým zkonfiskována a přešla do vlastnictví československého státu. Až do roku 1948 ji měl dále v pronájmu zmíněný František Skácel. Ten zde nechal postavit i bazén, který je tu dodnes a roste v něm několik stromů.

Po roce 1948 připadla Práchovna Dolu Nosek v Rosicko-Oslavanském revíru. Využívaly ji hodně lidové milice dolu. Milicionáři prostor Práchovny takřka neprodyšně uzavřeli, ale hodně tam budovali. Zavedli do objektů elektřinu, vodovod, vykopali další studny, zpevnili rozpadající se cesty. Milicím sloužil objekt do roku 1953, potom byl využíván jako rekreační středisko dolu pro horníky a jejich rodiny. Byly zde postaveny ještě i další zděné ubytovny a kulturní místnost, kde se pořádaly v okolí velmi proslavené taneční zábavy až do roku 1972. Vzhledem k již zmíněnému charakteru podloží skály, na níž Práchovna stála, bylo v roce 1973 z bezpečnostních důvodů rozhodnuto o uzavření objektů na Práchovně a jejich postupné asanaci.

Mnohému dnešnímu návštěvníkovi tohoto místa jistě neujdou terasy z mohutných kamenů, které udržují přístupovou cestu do bývalé Práchovny. Za povšimnutí stojí i roubená studna zapuštěná přímo v terase a obložená kameny, nad níž se nalézá mohutný kamenný překlad. Samo toto místo ještě po letech vybízí k romantickému přemýšlení o dějích minulých i přítomných a neexistující objekt Práchovny k nám promlouvá svou vlastní řečí.

V závěru této práce mi dovolte, abych poděkoval za obětavou a nezištnou práci zejména Stanislavu Knotkovi ze Slavětic, dále Josefu Khorovi z Dukovan, jehož archivu jsem hodně využil, Zdeňku Holému z Ivančic a v neposlední řadě doc. PhDr. Františku Musilovi, CSc., který opatřil potřebné mapy a motivoval mě i k samotnému napsání tohoto článku.

Poznámky: **1)** Jedná se o vložku č. 84 pozemkové knihy Dukovany, která je uložena na Katastrálním úřadě v Třebíči. **2)** Výřez z těchto katastrálních map je přílohou článku. Originály jsou uloženy v Ústředním archivu geodézie a kartografie v Praze. **3)** A. Fibich, Dukovany a hrad Rabštýn, Dukovany 1909, s. 29. Kříž s příslušným nápisem se v Dukovanech nalézá dodnes. **4)** P. Oulehla, Paměti obce Dukovan, Dukovany 1930, s. 16. **5)** F. Čurda, Paměti ze svého života, Dukovany 1962,